

emcdda.europa.eu

KOKKUVÕTE – VALIKTEEMA

Mitme uimasti koostarbimine: tarbimisharjumused ja vastutegevus

Euroopa Narkootikumide ja Narkomaania Seirekeskus

2009 aasta aruanne: uimastiprobleemide olukord Euroopas

Avaldamiskeeld kuni 5.11.2009 kell 10.00 Kesk-Euroopa aja järgi

Sissejuhatus

Käesolevas valikteemas vaadeldakse eri seaduslike ja ebaseaduslike uimastite üheaegset ja järjestikust tarbimist (mitme uimasti koostarbimine) noorte, noorte täiskasvanute ja probleemsete uimastitarbijate⁽¹⁾ seas. Sellise levinud uimastitarbimisharjumuse mitmekesiste vormide ja tagajärgede kirjeldamiseks analüüsitakse koolides korraldatud uuringute ja üldiste rahvastiku-uuringutega kogutud teavet ning andmeid uimastitega seotud surmajuhtumite ja narkoravi alustajate kohta. Teaduskirjanduse valguses vaadatakse üle mitme uimasti koostarbimise käsitlemine Euroopas, et teha kindlaks kõige tõhusamad sekkumismeetmed.

Mitme uimasti koostarbimine noorte, noorte täiskasvanute ja probleemsete uimastitarbijate seas

Uimastite koostarbimisel võib olla mitmesuguseid põhjuseid ja see võib olla seotud eri käitumisharjumustega. Uimasteid võidakse tarbida segamini, et suurendada psühhoaktiivset elamust. Teist uimastit võidakse võtta ka esimese uimasti negatiivsete mõjude leevendamiseks. Samuti mõjutab mitme uimasti koostarbimist uimastite kättesaadavus ja nende tarbimise harjumused konkreetses tingimustes või olukordades.

- 2003. aastal korraldati Euroopa koolides uuring alkoholi ja muude uimastite tarbimise kohta (ESPAD), mis hõlmas 22 Euroopa riiki. Selle käigus kogutud andmete põhjal tunnistas veidi üle 20% 15–16aastastest kooliõpilastest, et olid eelneval kuul tarbinud nii alkoholi kui ka sigarette. 6% teatas, et lisaks alkoholile ja/või sigarettidele olid nad tarvitanud kanepit, ning 1% teatas, et olid peale nende ainete tarvitanud ka ebaseaduslikku narkootikumi (*ecstasy*, kokaiin, amfetamiinid, LSD või heroiin).
- Kanepitarbijad tarvitasid teisi ebaseaduslikke narkootikume tunduvalt suurema tõenäosusega kui tavalised 15–16aastased kooliõpilased. Seda eriti riikides, kus uimastite tarbimise levimus oli väike ning kus kanepitarbimine seostus ka vanemliku kontrolli puudumise ja koolist puudumisega.
- Üheksa riigi andmed uimastitarbimise kohta noorte (15–34aastased) seas näitasid, et sageli või suures koguses alkoholi tarbivad isikud on eelneva aasta jooksul tarvitanud kanepit üldiselt kaks kuni kuus ning kokaiini kaks kuni üheksa korda tõenäolisemalt kui tavainimesed.
- Üldised rahvastiku-uuringud kinnitavad, et uimastitarbimine on seotud teatavat liiki elustiiliga, ning sihtuuringutega on kindlaks tehtud, et ööeluga kaasneb suhteliselt kõrge uimastitarbimise tase. Paljudes Euroopa riikides on suur hulk võimalikke mitme uimasti koostarbijaid, kes kriitilise massina kogunevad korrapäraselt mitmesugustesse õistesse meelelahutuskohtadesse.
- Narkoravi alustajate põhjal võib teha järeldusi harjumuste ja suundumuste kohta probleemsete uimastitarbijate laiemal kogukonnal seas. 2006. aasta andmete analüüs,

⁽¹⁾ Euroopa Narkootikumide ja Narkomaania Seirekeskuse määratluse järgi on probleemne uimastitarbimine süstivate narkootikumide või opioidide, kokaiini ja/või amfetamiinide pikaaegne/korrapärane tarbimine.

mis hõlmas rohkem kui 260 000 narkoravi alustajat 14 Euroopa riigis, näitas, et üle poole neist teatas probleemidest vähemalt kahe uimastiga. Teistest vaatenurkadest tehtud uuringud kinnitavad, et mitme uimasti koostarbimine on probleemsete uimastitarbijate seas laialt levinud.

- Ravi alustajate puhul eristub kolm peamist mitme uimasti koostarbimise liiki: heroïini ja kokaiini (sealhulgas *crack*'i) koostarbimine, kokaiini ja kanepi või alkoholi koostarbimine ning kanepi ja alkoholi koostarbimine. Esimene rühm on neist suurim ja hõlmab marginaliseerunud heroïinitarbijaid, kes tarbivad ka teisi aineid. Teise rühma kuuluvad peamiselt ühiskonda integreeritud mehed, kes satuvad ravile sageli kriminaalõigussüsteemi kaudu või sotsiaalse ja perekondliku võrgustiku surve tõttu. Kolmandasse, kanepi ja alkoholi koostarvitajate rühma kuuluvad noored, kes elavad tihti peale kodus ja on ühiskonda integreeritud.
- Enamik uimastitega seotud surmajuhtumitest Euroopas on tingitud opioididest, peamiselt heroïinist. Enamasti on surmajuhtumid seotud rohkem kui ühe ainega. Sellest võib järeldada, et uimastitarbijad tarbivad sageli koos mitut uimastit ning et ainete koostarbimisel on üleannustamise ja negatiivsete mõjude oht suurem. Mitme aine pikaajaline tarbimine võib tekitada ka püsivaid kahjustusi eri organisüsteemidele ning rohke alkoholi tarbimine süvendab narkootikumide süstimise teel saadud kroonilise viirusliku hepatiidi infektsioonist põhjustatud maksahaigusi. Samuti tundub kokaiini põhjustatud müokardi infarktidel olevat seos suitsetamisega.

Mitme uimasti koostarbimise käsitlemine

- Mitme uimasti koostarbimisel on üks komponent peaaegu alati alkohol. Alkohol on tavaliselt esimene tugeva psühhoaktiivse ja vaimset seisundit mõjutava toimega uimasti, mida noored tarbivad, ning laialdase kättesaadavuse tõttu eelkõige meelelahutusasutustes on see põhiuimasti, mida koos teiste uimastitega tarvitavad nii noored täiskasvanud kui ka intensiivsed tarbijad, sõltlased ning taastuvad uimastitarbijad. 2009. aasta aruande tulemused osutavad vajadusele rohkemate alkoholi ja alkoholitarbimise vastu suunatud sekkumismeetmete järele nii turu kui ka sotsiaalsete normide tasandil.
- Turukeskkonnale suunatud tubaka- ja alkoholipoliitikal – näiteks hinnakujundusel ning müügi- ja tarbimispiirangutel – on mõju nende ainete tarvitamisele ja nendest tulenevatele terviseprobleemidele. Koolides ja koolidega seoses rakendatavate meetmetega, mida kasutatakse enamikus liikmesriikides, saab ennetada, muuta või lükata edasi seaduslike ja ebaseaduslike ainete tarvitamist.
- Riikides, kus uimastitarbimine on levinud, võib uimastitest põhjustatud terviseprobleemide suurem osakaal olla tingitud pigem ühiskonda integreeritud uimastitarbijate arvukusest kui väikesest hulgast ohustatud uimastitarbijatest. Seda nimetatakse ennetustöö paradoksiks ning see mõjutab ennetusstrateegiaid.
- Arvestades mitme uimasti koostarbimise suurt levimust meelelahutusüritustel, näiteks klubides, festivalidel ja reividel, tuleb kahjude vähendamise ja ennetusmeetmete rakendamisel selliseid keskkondi silmas pidada. Kõige sagedamini kasutatakse suunatud teabekampaaniaid. Kuigi teavet on ka mitmesugustest teistest sekkumistest, on ööelu keskkonnas mitme uimasti koostarbimise vastu võitlemisel veel küllaldaselt arenguruumi.
- Probleemsete uimastitarbijate mitme uimasti koostarbimist käsitletakse tavaliselt samade teenuste ja sekkumismeetmete kaudu, mida kasutatakse ühe uimasti tarbimise korral. Sellised meetmed on kahjude vähendamine, psühhosotsiaalne ravi ja ravimite kasutamine. Kuigi uurimused osutavad mitme uimasti koostarbimise levimuse vähenemisele ravi saavate tarbijate seas, eelkõige opioidasendusravi korral, on mitme uimasti koostarbimine erialatöötajate jaoks endiselt keeruline ja murettekitav probleem.